

УДК 1:316.723-053.81
DOI: 10.31651/2076-5894-2019-2-92-99

ВАСЮК Ірина Василівна,
пошукач кафедри філософії, біоетики
та історії медицини
Національного медичного університету
імені О. О. Богомольця,
e-mail: irina_nina@ukr.net

МОЛОДІЖНІ СУБКУЛЬТУРИ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Проаналізовано проблеми духовного самовизначення молоді в контексті «викликів» сучасного суспільства. Серед основних викликів нами систематизовані такі: індивідуалізація і атомізація суспільства; поширення симулякрів потоків інформації на тлі розвитку комунікаційних технологій; панування консюмеризму. На цьому тлі й виникає ціннісний вакуум або ж розгубленість перед поліваріантністю ціннісних та псевдо ціннісних парадигм. В контексті тенденцій трансформації суспільної свідомості це має негативний вплив на прищеплення в молодого покоління фундаментальних духовних цінностей: Добра, Істини, Краси, адже дискредитує і нівелює їх, пропонуючи їхні замітники, зручні і приємні ерзаці. Доведено, що на цьому тлі існують такі варіанти особистісного відношення до актуальних ціннісних моделей сучасного суспільства: конформізм, нонконформізм та своєрідний світоглядний компроміс, який транслюється субкультурними утвореннями. Антропологічними й психологічними чинниками формування молодіжних субкультур виступають низка вікових проблем, які сприймаються катастрофічно на тлі постійних соціальних пертурбацій. В результаті цього у частини молоді виникає духовна потреба у створенні власної системи цінностей та приналежності до певної спільноти людей зі схожими інтенціями. Обґрунтовано, що молодіжні субкультури є закономірним соціальним феноменом, який виконує аксіологічну, інтегруючу, психотерапевтичну та інші функції.

Ключові слова: аксіологія, духовні цінності, інформаційне суспільство, конформізм, нонконформізм, молодь, молодіжні субкультури, консюмеризм, молодь.

Постановка проблеми. Будь-який предмет, як цінність, несе у собі певний смисл. Матеріальні цінності можна виразити в грошовому еквіваленті: нерухомість, виробничі потужності, коштовності. Водночас, духовні (трансцендентні) цінності несуть сакральний зміст, втілюються в уявленнях про істину, правильне життя, моральність, милосердя. У буденному житті людина може надати перевагу матеріальним цінностям, долучившись до численної армії сучасних гедоністів – адептів споживацького суспільства або ж обрати інший шлях – служіння вищій, духовній меті. XXI ст. визначають як епоху, що позбавлена чіткої опори існування. Воно сповнене абсурду, тривоги, відчаю. Сучасне глобалізоване інформаційне суспільство кидає не менші виклики людству аніж попередні часи. В цьому ключі не варто сподіватися на зміну ходу історії й шукати особистого сенсу суто в реальному життєвому просторі людини. Навпаки, все більш нагальною стає потреба у ціннісному й духовному самовизначенні, так би мовити, необхідність вкорінення у власній життєвій ситуації, що можливо за умов долучення до загальнолюдських екзистенційних смислів.

Сучасне інформаційне суспільство характеризується плюралістичними, часто різноспрямованими й суперечливими впливами на людину. Ці впливи, пропонуючи людині широкий горизонт свободи, можуть ускладнювати процеси її духовного самовизначення. Це й не дивно. Свобода передбачає відповідальність за вибір власного життєвого шляху. Хибний вибір або невміння чи небажання його здійснити супроводжуються втратою життєвих смислів та виникненням екзистенційного вакууму. У молодому віці криза ціннісного самоусвідомлення супроводжується пошуками власного комфортного середовища – певної спільноти людей. Варіативно, таким середовищем можуть виступати молодіжні субкультури, які, відтворюючи атрибути групової приналежності, формують

аксіологічну основу життєвої позиції молоді людини. З цього й випливає актуальність дослідження феномену молодіжних субкультур для осмислення закономірностей та основних тенденцій розвитку аксіологічної сфери сучасної молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування ціннісної системи особистості приділяли свою увагу зарубіжні та українські філософи й науковці: І. Васильєва, В. Віндельбанд, М. Гартман, С. К'еркегор, С. Кримський, С. Левицький, А. Маслоу, В. Франкл, Е. Фромм, А. Чаус, М. Шелер, В. Шинкарук, В. Ярошовець О. Вячеславова, Н. Іщук. До проблем самовизначення людини зверталася значна частина філософів-екзистенціалістів, представників персоналістичної філософії та філософії життя: М. Бердяєв, А. Камю, Е. Муньє, Ж.-П. Сартр, В. Франкл, М. Шелер, К. Ясперс та ін. Проблемам трансформації ціннісних парадигм сучасної молоді, гуманізації та гуманітаризації системи освіти приділили увагу такі вітчизняні дослідники: В. Андрущенко, І. Васильєва, С. Дорогань, В. Кремень, Т. Люріна, В. Молодиченко, П. Саух та ін.

Заслужують на увагу праці сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджували феномен цінностей та ціннісних орієнтацій, зокрема М. Алексєєвої, І. Бичка, Г. Головних, П. Гнатенка, І. Кона, В. Табачковського, В. Шубіна, В. Ядова та ін. Відповідно до визначення І. Кона, «орієнтація – це ціла система установок, у світлі якої індивід (група) сприймає ситуацію і обирає відповідний спосіб дії. Орієнтації, спрямовані на якість соціальної цінності, називаються ціннісними орієнтаціями» [1].

Мета – проаналізувати феномен молодіжної субкультури в контексті духовної ситуації та цивілізаційних впливів сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Сучасна молода людина, як активний суб'єкт життєдіяльності, духовно-творча істота, вступає у відносини з природним і соціальним середовищем, що має значний вплив на формування її системи цінностей. Феномен особистісних цінностей визначається як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Утім, як справедливо зауважує М. Каган, цінність – це внутрішній, емоційно освоєний суб'єктом орієнтир його діяльності, і тому сприймається ним як його власна духовна інтенція [2, с. 164]. Особа, перебуваючи у стані емоційного переживання цінностей, тим самим не тільки діє відповідно до них, а й формує суб'єктивне відношення до себе, інших людей, процесів, світу та його явищ. Володіючи свободою вибору, молода людина може виступати носієм, транслятором чи критиком певної аксіологічної моделі. У цьому випадку йдеться про готовність молоді людини прийняти чи, навпаки, відкинути пануючу у соціумі ціннісну модель або ж дистанціюватися від неї. Так званий конформізм – часткове чи повне сприйняття аксіологічних моделей того чи іншого типу суспільства або нонконформізм – їхнє рішуче несприйняття. Забігаючи наперед, на наш погляд, одним із механізмів дистанціювання від конформістського наслідування й виступають молодіжні субкультури як осередки трансляції певних нонконформістських інтенцій.

Деталізуємо основні загрози для збереження традиційних духовних цінностей, що актуалізувалися в сучасному суспільстві. Серед них такі: індивідуалізація й атомізація суспільства; поширення симулякризованих потоків інформації на тлі розвитку комунікаційних технологій; панування консюмеризму. Усі ці чинники мають негативний вплив на прищеплення в молодого покоління фундаментальних духовних цінностей: Добра, Істини, Краси, адже дискредитують і нівелюють їх, пропонуючи їхні зручні й приємні ерзаці.

Детальніше, індивідуалізація та атомізація виступає результатом й водночас детермінантою відчуження людей один від одного. Йдеться про те, що сучасна людина втрачає відчуття того, що В. Гьосле називає переживаннями спільності, «переживання-Ми» [3, с. 88], коли губиться відчуття духовної спорідненості та спільності інтересів. Натомість посилюється сприйняття Іншого як конкурента, ворога або сторонньої людини. За таких умов молодь втрачає «навички» ідентифікувати себе з тією чи іншою системою, соціальною групою, а відтак – аксіологічною системою. Відтак індивідуалізм спричинює до розриву між

нормами загальнолюдської й індивідуальної моралі, а «...доведений до своєї логічної межі, обожає особистість, робить її сліпою до світу абсолютних цінностей» [4, с. 80], що мінімізує потенціал міжособистісної та професійної взаємодії.

Наступний чинник – консюмеризм здійснює ціннісний реверс – від духовного до матеріального, нівелюючи чуттєвість до автентичного – в суспільстві та людині. Як справедливо відмічає Н. Іщук, консюмеризм резонує з логікою ринку, формуючи людину як монадичного споживача – «ринкового Протея», «ситуативне Я», яке не стільки пристосовується до ситуації, скільки пристосовується ситуацією до ринкового ідола. За цих обставин відбувається ринкове оцінювання як знецінювання людської особистості, що й призводить до забуття вищих цінностей «в жазі набуття певної речі, послуги, враження» [5, с. 394-395].

Як наслідок, відбувається підміна саморозвитку й формування духовного життя масовим виробництвом і споживанням психологічних збудників, внаслідок чого виникає підкріплення потужних засобів маніпулювання людьми через телебачення, рекламу, політичні технології (елементи масової культури) [6, с. 205]. Підсумовуючи, в такий спосіб формується індивід, нездатний до особистісного самоусвідомлення та цілісного сприйняття соціальної дійсності. Ці процеси провокують в людини наростання таких негативних ознак, як: невизначеність, тривожність, ізоляція тощо.

Щодо впливів інформаційного суспільства, то на тлі позитивних наслідків, таких як доступ до різноманітної інформації, зручність і швидкість комунікації тощо, створюються можливості для зловживань. Зокрема, завдяки мережі Інтернет можуть створюватися і транслюватися соціальні міфи, породжуючи симулякри хибних соціальних проектів та ідеологій. Маючи на меті привнести в суспільство «заспокоєння» та зняття напруги мас-медіа провокують подальше виробництво маси. Замість того, щоб інформувати, вони ще більше послаблюють «поле соціальності», яке під їхнім впливом неухильно скорочується» [7]. Інформація, що спрямовується на конкретну цільову аудиторію, не потребує високого інтелектуально-духовного рівня розвитку індивіда та передбачає саме таку миттєву реакцію, якої очікує маніпулятор.

Як слушно зауважує І. Васильєва, сьогодні мова йде про тотальний, глобальний і духовний тиск на людську суб'єктивність. «У процесі маніпулювання людською суб'єктивністю відбувається вплив на різні її рівні та пласти: свідомість, підсвідоме, несвідоме, ідеали, цінності, смисли, емоції, почуття тощо» [8, с. 100-102]. Як зазначає О. Романюк, на цьому тлі виникає загроза створення мережевого нарцисизму, як гіпертрофованого стану розпорошеної множинності унікальних, існуючих і вигаданих «Я». Цей стан зведений до рівня повсякденної і дорефлексивної свідомості, що уособлює надмірне самовдоволення, або патологічну самозакоханість людей [Див.: 9, с. 28-38].

За таких умов, з одного боку, формується полікультурний комунікативний простір, з іншого, – людина наражається на небезпеку розчинення й розпорошення свідомості, розгубленості та фрустрації у морі неоднорідної, суперечливої інформації. Цей засіб комунікації є віртуальним та не контролюється на рівні держави, а тому поширення інформації власниками інтернет-мереж здійснюється з метою маніпулятивних впливів стосовно адресатів й передбачає заволодіння увагою широких мас і формування у людей таких уявлень, коли чужі думки, судження, оцінки та висновки сприймаються як власні. Часто інформація інтернет-ресурсів, ЗМІ спрямована на безумовне сприйняття аудиторією й повністю виключає морально-етичний аспект. Влада інформаційних ресурсів є настільки значною, що людина масової культури втрачає здатність її критичного сприйняття, що може руйнувати її особистість.

Інформація саме такого ґатунку часто носить стихійний різноплановий і суперечливий характер в її подачі й сприяє лише простому накопиченню певних знань без їх подальшого аналізу та систематизації, що, водночас, унеможливує її осмислення з власної життєвої позиції та подальше переведення її у власний внутрішній світ. Людина, що просто просиджує години перед екраном монітору, втрачає здатність автономного усвідомленого

існування. За таких обставин вона повністю позбавляється захисних когнітивних фільтрів, що спричиняє її неспроможність користуватися набутим масивом інформації й надалі застосовувати його у власній практичній діяльності – соціальній, професійній та побутовій. Дослідники зазначають, що маніпулятори реалізують в такий спосіб власні потреби і нівелюють нашу індивідуальність [10, с. 22-26]. Такі засоби маніпуляції застосовуються не лише у сфері маркетингу, а й є потужним засобом маніпуляції суспільною свідомістю. Вона опиняється в ситуації гри, коли виводиться за куліси морально-етична складова життєдіяльності людини і, як наслідок, втрачається її особистий локус-контроль поведінки й життєдіяльності в цілому.

Зокрема, занурення людини у віртуальний світ пов'язує її з низкою факторів, основним серед яких є прагнення втечі від «Я»-реального та пошуків можливих шляхів успішного самоздійснення у кіберпросторі. Спроби уникнення наявної об'єктивної реальності, в свою чергу, призводять до деперсоналізації особистості, її дестабілізації в різноманітних сферах життєдіяльності, втрати самоідентичності [11, с. 26-30]. Людина, що живе в глобальному, дегуманізованому соціумі, пожинає гіркі плоди антигуманних (часто технізованих) соціальних взаємодій, коли зводяться нанівець такі загальнолюдські цінності, як доброта, милосердя, емпатія тощо. Особа у кіберпросторі здатна до деперсоналізації й деіндивідуалізації. Названі чинники спричиняють низку негативних наслідків. Серед них такі: небажання виявляти емпатію і співпереживати у спів-бутті з іншим; нездатність побудувати конструктивний діалог у особистій та професійній сферах. Разом з цим у значній частині людей така ситуація викликає спротив.

Як справедливо зауважує засновник логотерапії Віктор Франкл, потреба у знаходженні сенсу життя актуалізується не лише в стані складних життєвих обставин, але й у стані певного життєвого добробуту. Переважна більшість людей постійно зайняті тим, щоб якось задовольнити свої або своїх близьких людей вітальні (життєві) потреби. Але коли ці життєві потреби задоволені, вони раптом опиняються у стані названому В. Франклом «екзистенційним вакуумом». За таких умов духовне в людині вивищується над соціальним, тілесним і психічним, коли найбільш життєздатними, навіть в екстремальних умовах, є люди спрямовані у майбутнє, на справу, яка їх чекала, на сенс, який вони хотіли реалізувати» [12, с. 12]. Закономірним є й те, що люди у пошуках автентичного сенсу намагаються поєднатися зі своїми однодумцями, що, на наш погляд, й породжує феномен субкультури.

Субкультура – система норм і цінностей, що відрізняють групу від більшості суспільства. Під нею розуміють спільноту індивідів, яка відрізняється від панівної культури або ж (у своєму граничному вимірі) є ворожою цій культурі (контркультура). Субкультури характеризуються обов'язковими спробами формування власних світоглядів, опозиційних (не обов'язково ворожих) світогляду інших соціальних груп або поколінь, і своєрідними манерами поведінки, стилями одягу та зачіски, формами проведення дозвілля тощо. Субкультурні рухи з'явилися на стику конфлікту поколінь.

Не випадково фахівці КМІСу появу інноваційних субкультур пов'язують «із запереченням «базової» культури суспільства, а тотальна негативна інтерпретація норм і цінностей традиційної культури перетворює субкультуру на контркультуру» [13, с. 75]. Вони існують для комфортного входження у світ відповідно з вимогами часу, відкидання непотрібного (як вважають її представники) досвіду батьків. Поза усіляким сумнівом вони представляють собою утворення, спрямовані проти парадигм споживацького суспільства, підміни духовних цінностей матеріальними; нівелювання етичного «мінімуму», яке ми повсюдно спостерігаємо в сучасному суспільстві.

Як нами було зазначено вище, суттєвою детермінантою субкультурних утворень виступає нонконформізм. Як перший, так і другий передбачає вироблення й дотримання норм моралі, які суперечать загальноновизнаним у суспільстві. Нонконформізм має груповий характер і ним передбачається існування саме колективу однодумців, друзів, знайомих, а не поодиноких людей. Його сутність полягає у відході від пасивної мовчазної згоди більшості,

соціального тиску, примусу, а також у відкиданні непрацюючих соціальних догматів, що пом'якшує їх вибагливі впливи. З одного боку, нонконформізмом реалізуються «невигідні» для авторитарного суспільства цінності, а з іншого, у такий спосіб відбувається нівелювання нічим не виправданих жертв, які приносяться на вівтар служіння тотальному цілому. Бажання мирно вийти з-під соціальних утисків породжує потребу-виклик суспільству – створити систему інших, особистісно сприйнятих смислів, які здатні працювати у демократичному суспільстві.

Означеною соціальною тенденцією передбачається усвідомлення певної особистої значущості і ролі у житті соціуму, здатність бути відмінним від загальної безликої маси безвільних заляканих людей. Як правило, у такий спосіб реалізуються не матеріальні інтереси, а усуваються соціальні протиріччя. Свідоме проживання ситуацій сприяє реалізації цінностей, які найактуальніше стосуються внутрішніх запитів людини. Тим самим назріває потреба у формуванні високих адаптаційних можливостей, здатності залишитися «на плаву» у суперечливих умовах соціальної дійсності. Для нонконформістів властиве переживання почуття вини, докорів сумління тощо.

Ретроспективно, субкультурні спільності відрізняються певною активністю, якою забезпечується здатність впливати на аксіологічне ядро культури у майбутньому. Наприклад, молодь 1960-х років у США виступала проти суспільства споживання, расової нерівності, а також війни у В'єтнамі, якою забезпечувалися робочі місця для північно-американців на заводах з виготовлення зброї. Показово, що субкультурні рухи повсюдно, хоча й дещо демонстративно, відстоюють саме універсальні цінності Добра, Милосердя, Справедливості, Істини, Краси. Формування субкультур пов'язано з усвідомленням духовної кризи сучасного суспільства й переходом до постмодерного, що реалізуються спробами дещо нівелювати негативний вплив віджилої культури (Ж.-Ф. Ліотар, Л. Фідлер, М. Фуко та ін.).

Загальновизнаним є факт, що цінності попередніх епох сприймаються молоддю негативно. Особиста ж позиція молоді щодо сучасного стану у політичному, економічному житті суспільства ще не сформована. Такий стан справ, з одного боку, є сприятливим для формування чіткої життєвої позиції молоді. З іншого боку, ця демографічна група здатна потрапити під маніпулятивні впливи середовища, що дезінтегрує її у соціальному й інформаційному просторі.

Досить часто культура і субкультура взаємозумовлюють і взаємодоповнюють одна одну. Субкультури формуються на базі пануючої культури, а тому не обов'язково дисонують між собою. Культура та субкультурні рухи не обов'язково суперечать або взаємовиключають одна одну, як це відбувається у випадку антикультури та контркультури. Ряд дослідників (Н. Слюсаревський, М. Соколов, В. Стюпін) зазначають, що ці рухи здатні генерувати нові способи активності людей, не порушуючи при цьому усталених соціальних звичаїв, правопорядку. Також їхні учасники намагаються сформувати власну позицію, «винаходити щось своє. Можливо, система принципів за якими здійснюється вибір, – це найважливіша характеристика субкультури» [14].

Момент вибору культури, прийняття певних типів поведінки окремою молодою людиною передбачає формування свідомої життєвої позиції й прийняття культурних норм тієї чи іншої субкультури. Молодіжні рухи характеризуються не відтворенням давно існуючих норм і моделей поведінки, а спробами їх особистого формування. Цей факт є одним із критеріїв формування неформальних молодіжних об'єднань. Тому маємо змогу судити про постфігуративну культуру у сучасному соціумі. В той же час, погодимося з О. Волошиним, який відзначає, що існування субкультур і можливість входження молоді до них ілюзорно можуть «гарантувати їм відчуття захищеності та стабільності, пропонуючи певний набір цінностей і соціальних ролей, яких вони були позбавлені в традиційних сферах суспільної життєдіяльності» [15, с. 45].

Учасники субкультурних рухів намагаються реалізувати потребу у створенні власної ідеї, символіки, що відрізняються від пануючої культури. Часто за епатажним зовнішнім виглядом молоді ховається намагання знайти баланс у незрозумілому світі дорослих.

Повсюдно субкультури пом'якшують авторитарні впливи масової культури. Натомість, молодь намагаючись вирватися з-під контролю дорослих, реалізує потребу у дружбі з однолітками, неформальному, довірливому спілкуванні. У молодіжному середовищі неприпустимі зрада, а тому однією з базових цінностей є дотримання норм їх групової моралі. Таким чином, молодь намагається дещо знизити рівень тривожності й уникає за допомогою групи однодумців соціальної ізоляції. Поза усіляким сумнівом, субкультурні рухи мають й низку негативних факторів, пов'язаних з демонстративною поведінкою, яка виступає зовнішнім маркером культурного протесту. Серед таких факторів відмітимо наступні: нігілістичні настрої, епатажна поведінка, прагнення скуштувати «заборонений плід у вигляді наркотиків, небезпечних розваг тощо. Утім, тією чи іншою мірою, ці маркери властиві усій, навіть не приналежній до субкультурних утворень, молоді.

До позитивних факторів субкультурної діяльності молоді віднесемо спрямованість на спілкування з однолітками, прагнення до самовираження у творчості, спорті, відкритті й розвитку талантів, формуванні впевненості, підтримці здорового способу життя. Хоча цінності та мораль даних спільнот носять не всезагальний, а саме груповий характер, ці об'єднання часто реалізують не особисті корисливі мотиви, а гуманістичні смисли, якими передбачається захист прав утиснених спільнот людей.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що проаналізовано проблеми духовного самовизначення молоді в контексті «викликів» сучасного суспільства. Серед основних викликів нами систематизовані такі: індивідуалізація й атомізація суспільства; поширення симулякризованих потоків інформації на тлі розвитку комунікаційних технологій; панування консюмеризму. Як наслідок цих впливів виникає ціннісний вакуум або ж розгубленість перед поліваріантністю ціннісних і псевдоціннісних парадигм. В контексті тенденцій трансформації суспільної свідомості це має негативний вплив на прищеплення в молодого покоління фундаментальних духовних цінностей: Добра, Істини, Краси, адже дискредитує й нівелює їх, пропонуючи їхні заміники, зручні та приємні ерзаці. За таких умов можливі декілька варіантів ставлення до актуальних ціннісних моделей сучасного суспільства: їх усвідомлене чи неусвідомлене сприйняття (конформізм); помірна критична позиція, яку й транслюють субкультурні утворення; усвідомлене несприйняття і протест (нонконформізм), які демонструються контркультурними утвореннями. Обґрунтовано, що молодіжні субкультури, хоча і демонструють певну протестну позицію, виступають певним компромісом між парадигмами масової та контркультури. Антропологічними й психологічними чинниками формування молодіжних субкультур виступає низка вікових проблем, які сприймаються катастрофічно на тлі постійних соціальних пертурбацій. Як наслідок – бажання створення власної системи цінностей, а також потреба належати до певної спільноти людей, яка б розділила ці інтенції. До позитивних факторів субкультурної діяльності молоді віднесемо спрямованість на спілкування з однолітками, прагнення до самовираження у спільній діяльності з іншими. До негативних факторів субкультур належать нігілістичні настрої, епатажна поведінка, прагнення скуштувати «заборонені плоди» сучасної цивілізації. Утім, вони є закономірним соціальним феноменом, який виконує аксіологічну, інтегруючу, психотерапевтичну та інші функції.

Список використаної літератури:

1. Кон И. С. Психология юношеского возраста: проблемы формирования личности / И. С. Кон. – М.: Просвещение, 1979. – 175 с.
2. Каган М. С. Философская теория ценности / М. С. Каган. – СПб.: ТОО ТК «Петрополис», 1997. – 205 с.
3. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі. Пер. з нім., примітки та післямова Анатолія Єрмоленка / В. Гьосле. – К.: Лібра, 2003. – 248 с.
4. Левицкий С. О. Свобода и ответственность: «Основы органического мировоззрения» // С. О. Левицкий. Свобода и ответственность: «Основы органического мировоззрения» и статьи о солидаризме. – М.: Посев, 2003. – С. 26-264.

5. Іщук Н. В. Сучасна православна теологія діалогу: філософсько-релігієзнавчий аналіз: дис. д-ра філософ. наук за спеціальністю 09.00.11 – релігієзнавство / Іщук Наталія Василівна; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2019. – 465 с.
6. Лозовой В. О., Сідак Л. М. Саморозвиток особистості у філософській рефлексії та соціальній практиці. Монографія / В. О. Лозовой, Л. М. Сідак. – Х.: Право, 2006. – 256 с.
7. Бодрийяр Жан. В тени молчаливого большинства или конец социального / Жан Бодрийяр // Аналитический портал «Гуманитарные технологии» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2006/125>
8. Васильєва І. В. Питання маніпулювання людською суб'єктивністю у сучасному соціумі / І. В. Васильєва // Другі академічні читання пам'яті Г. І. Волинки «Філософія, наука і освіта». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 25-26 квітня 2017 року. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – С. 100-102.
9. Романюк О. В. Мережевий нарцисизм: сутність, природа, причини поширення, залученість української молоді / О. В. Романюк // Идеи. Философско списание. Книжка I (7)–2 (8), февруари – април, година IV, 2016. – Пловдив (България), 2016.
10. Савончак В. Я. Дослідження маніпуляції у мережевому суспільстві (на прикладі Інтернет-порталу РІСУ) / В. Я. Савончак // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації. – 2013. – № 1074, Вип. 5. – С. 22-26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhISK_2013_1074_5_7
11. Іщук Н. В. Антропологічні аспекти Інтернет-комунікацій / Н. В. Іщук // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. – 2013. – № 1. – С. 26-30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2013_1_8
12. Франкл В. Человек в поисках смысла / В. Франкл. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
13. Субкультурна варіативність українського соціуму / За ред. Н. Костенко, А. Ручки. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2010. – 288 с.
14. Соколов М. Субкультурное измерение социальных движений: когнитивный подход [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://subculture.narod.ru/text/book2/sokolov.htm>
15. Волошин О. В. Теоретичні засади соціологічного дослідження молодіжного громадського руху / О. В. Волошин // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – 2012. – Вип. 55. – С. 43-48.

References:

1. Kon, I. S. (1979). *Psychology of adolescence: problems of the formation of personality*. Moscow: Prosveshcheniye (in Russ.)
2. Kagan, M. S. (1997). *Philosophical theory of value*. St.-Petersburg: TK Petropolis Ltd. (in Russ.)
3. Gosle, V. (2003). *Practical philosophy in the modern world*. Kyiv: Libra (in Ukr.)
4. Levvitskiy, S. O. (2003). Freedom and Responsibility: “Basics of Organic Worldview” *Freedom and Responsibility: “Basics of Organic Worldview” and articles on solidarity*, 26-264. Moscow: Posev (in Russ.)
5. Ishchuk, N. V. (2019). *Modern Orthodox theology of dialogue: philosophical and religious analysis: dissertation for the degree of Doctor of Philosophy, speciality 09.00.11 – Religious Studies*. Kyiv (in Ukr.)
6. Lozovoi, V. O., Sidak, L. M. (2006). *Self-development of Personality in Philosophical Reflection and Social Practice. Monograph*. Kharkiv: Pravo (in Ukr.)
7. Baudrillard, Jean (2006). In the Shadow of Silent Majorities. *Analytical portal “Humanitarian technologies”*. Retrieved from <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2006/125>
8. Vasylieva, I. V. (2017). The Question of Manipulation of Human Subjectivity in the Contemporary Society. *Second Academic Readings in Memory of G. I. Volynka “Philosophy, Science and Education”*. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, 100-102. Kyiv: M. P. Dragomanov National Pedagogical University (in Ukr.)
9. Romaniuk, O. V. (2016). Network Narcissism: Essence, Nature, Causes of Distribution, Involvement of Ukrainian Youth. *Idey. Filosofsko spisaniye (Ideas. Philosophical Issues)*, 1 (7)-2(8), Plovdiv (in Ukr.)
10. Savonchak, V. Ya. (2013). Research on Manipulation in a Network Society (Based on the RISU Web Portal). *Visnyk Kcharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya: Sotsial'ni komunikatsii (Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Social communications)*, 1074, 2, 22-26. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhISK_2013_1074_5_7 (in Ukr.)
11. Ishchuk, N. V. (2013). Anthropological aspects of Internet Communication. *Visnyk natsional'noho aviatsiinoho universytetu. Seriya: Filosofiia. Kulturolohiia (Bulletin of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies)*, 1, 26-30. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2013_1_8 (in Ukr.)
12. Frankl, V. (1990). *Man's Search for Meaning*. Moscow: Progress (in Russ.)
13. *Subcultural Variability of Ukrainian Society* (2010). Kyiv: Institute of sociology National Academy of Sciences of Ukraine (in Ukr.)
14. Sokolov, M. *Subcultural Dimension of Social Movements: A Cognitive Approach*. Retrieved from <http://subculture.narod.ru/text/book2/sokolov.htm> (in Russ.)

15. Voloshyn, O. V. (2012). Theoretical Foundations of Sociological Research of Youth Social Movement. *Sotsial'ni tekhnologii: aktual'ni problemy teorii ta praktyky (Social technologies: actual issues of theory and practice)*, 55, 43-48 (in Ukr.)

VASIUK Iryna Vasylivna,

Applicant at the Department of Philosophy,
Bioethics and History of Medicine,
O. O. Bogomolets National Medical University,
e-mail: irina_nina@ukr.net

YOUTH SUBCULTURES AS A PHENOMENON OF MODERN SOCIETY

Abstract. Introduction. *Modern society is characterized by pluralistic, often multi-directional and contradictory influences on a person. These influences, when offering a broad horizon of freedom to a person, can complicate the processes of his spiritual self-determination. Freedom implies responsibility for choosing one's life path. The wrong choice or the inability or unwillingness to make it is accompanied by the loss of life sense and the emergence of an existential vacuum. At a young age, the crisis of value self-awareness is accompanied by the search for one's own comfortable environment, a certain community of people. Alternatively, the youth subcultures can be such an environment that reproducing the attributes of group belonging forms the axiological basis of a young person's life position. Which is why the study of the phenomenon of youth subcultures is relevant to understand the patterns and main trends of the axiological sphere of modern youth.*

Purpose is to analyze the phenomenon of youth subculture in the context of spiritual situation and civilizational influences of modern society.

Methods. *We have applied a number of philosophical and general scientific methods. In particular, cultural and historical method, retrospective analysis method, comparative analysis method, etc.*

Results. *The reception of the phenomenon of youth subcultures in the context of the spiritual situation of modern society has identified the main "challenges" among which are the individualization and atomization of society; distribution of simulated data flows against the background of development of communication technologies; the domination of consumerism. The consequence of these influences is a value vacuum, or the loss of much of the youth before the multivariate value and pseudo-value paradigms. Hence the leveling of fundamental spiritual values: Good, Truth, Beauty and their replacement with fake values. Alternatively, young people choose several options for attending to the actual axiological paradigms of modern society: their conscious or unconscious perception (conformism); moderate critical position, which is transmitted by subcultural entities; conscious rejection and protest (non-conformism) demonstrated by counter-cultural entities. Anthropological and psychological factors in the formation of youth subcultures are a number of age-old problems, which are catastrophically perceived against the background of constant social strife. As a consequence, there is a desire to create one's own value system and to belong to a specific community of people who would share these intentions. The positive effects of youth subcultures include: a focus on communication with peers, a desire for self-expression in working together with others. The negative factors of subcultures include the following: nihilistic moods, outrageous behavior, desire to taste the "forbidden fruit" of modern civilization, etc.*

Originality. *It is justified that youth subcultures, while demonstrating a certain protest position, are a compromise between the paradigms of mass culture and counterculture. As natural social phenomena, they perform axiological, integrative, psychotherapeutic and other functions.*

Conclusions. *Significant adaptive potential of youth subcultures, which serve as a means of amortizing the conflict between the value paradigms of a large part of the younger generation and the "suggestions" of mass culture, has been identified. The prospects for further research are to deepen the study of the adaptation and amortization potential of youth subcultures in the context of incipience of a post-modern society.*

Key words: *axiology, spiritual values, information society, conformism, non-conformism, youth, youth subcultures, consumerism, youth.*

Одержано редакцією 27.09.2019

Прийнято до публікації 04.12.2019